

CZU: 94(478-25):796

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.22.4-67.11>Doctor în istorie **Ion Valer XENOFONTOV**

Laureat al Premiului AȘM „A. Boldur” pentru rezultatele științifice obținute în anii 2020–2021

E-mail: ion.xenofontov@usm.mdORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5993-1235>

Universitatea de Stat din Moldova

SPORTS LIFE IN INTERWAR CHISINAU

Summary. Based on unpublished documents and iconographic sources found in the archives of the Republic of Moldova and Romania, by studying the interwar press, statistical data and period reports we shall try to reconstruct the aspects of the sports life of interwar Chisinau. According to the number of inhabitants, the capital of Bessarabia represented the second largest city of Greater Romania as a whole, the first being Bucharest.

Keywords: sport, physical culture, leisure, sports trials, sports field, basin, sports associations, sports press, Chisinau, Greater Romania.

Rezumat. Pe baza documentelor inedite și a surselor iconografice depistate în arhivele din Republica Moldova și România, a studierii presei interbelice, a datelor statistice și a rapoartelor de epocă sunt reconstituite aspecte din viața sportivă a Chișinăului interbelic. Potrivit numărului de locuitori, capitala Basarabiei reprezenta cel de-al doilea mare oraș al României întregite, primul fiind București.

Cuvinte-cheie: sport, cultură fizică, agrement, probe sportive, câmp sportiv, ștrand, asociații sportive, presă sportivă, Chișinău, România întregită.

CONTEXT

Potrivit cercetătorului Bogdan Popa, moștenirea rusă, evoluțiile interbelice și legăturile dintre identitate, industrializare, urbanizare și infrastructură au generat mai degrabă absența decât prezența Basarabiei în peisajul sportiv al României întregite [1, pp. 207-215]. Totuși, sportul și agrementul, dimensiuni ale unei societăți cu grad înalt de dezvoltare, au constituit o parte componentă a modului de viață citadin. Condiția fizică agreabilă, mișcarea, promenadele se înscriau în peisajul unui oraș aflat în plin proces de modernizare. S-a tins, totodată, spre instituționalizarea activității fizice.

În ședința Primăriei Municipiului Chișinău din 31 ianuarie 1922 se menționa faptul că autoritatea avea nevoie de 5 ha de câmp de sporturi din Fondul Imobiliar Basarabean [2, ff. 104-105]. La centrul comercial „Radiofonia”, amplasat pe str. Alexandru cel Bun, nr. 73, se puteau achiziționa „articole de sport” [3, p. 93].

CULTURA FIZICĂ ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL

Doctorul chișinăuian I. Cornea propunea practicarea educației fizice după proceduri moderne, plimbări și excursii în aer liber, amenajarea în urbe a „locurilor speciale din grădinile publice, unde co-

pilașii să se poată juca pe iarbă verde, în plin soare; amenajarea unor băi speciale pentru copii; iar vara a unui ștrand cu plajă pentru cei ce nu pot pleca în colonii”. Realizarea acestor obiective viza „o alcătuire de organizație, obligator de realizat cât mai curând, generația noastră trebuind să scuture un ceas mai devreme inerția vinovată, care va apăsa înspăimântător asupra responsabilității ei nescuzabilă, de a nu fi stăvilit urgia ce amenință generația viitoare” [4, p. 41].

Cultura fizică era promovată încă din cele mai timpurii trepte ale sistemului educațional. Pe 26 octombrie 1936, Nina Zaharov, directoare la Grădina de Copii nr. 12, la adunarea generală a părinților a conferențiat despre „Rolul familiei în creșterea copiilor”, demonstrând importanța educației fizice în familie. Se accentua faptul că părinții trebuie să se îngrijească de sănătatea copiilor, fără de care dezvoltarea morală și intelectuală nu se poate realiza. Învățătoarea a menționat faptul că educația fizică presupune o abordare complexă, care rezidă în hrană, îmbrăcăminte, locuință, gimnastică, jocuri, exerciții fizice și lucrul manual, somn și repaus. Ea s-a referit în mod amănunțit la fiecare dintre aceste aspecte, oferind și sfaturi practice [5, f. 340]. Elevii de la Școala Primară nr. 4 erau cunoscuți pentru executarea perfectă a exercițiilor gimnastice [6, p. 6].

Instituțiile de învățământ din Chișinău dispuneau de terenuri de sport. Unul dintre cele mai dotate era cel al Liceului Militar. La 20 mai 1920, pe terenul de sport al acestei școli au avut loc demonstrații sportive și competiții la alergări, aruncări cu discul, lancea, greutăți. Acest amalgam de exerciții sportive l-au impresionat profund pe Regele Ferdinand I [7, pp. 138-158; 8, p. 148].

În 1923, s-a decis ca în fiecare duminică, de la orele 17:00 până la 19:00, pe terenul acestui liceu să se organizeze între diferite echipe sau instituții similare concursuri sportive de fotbal, oină, alergări, sărituri. Înscrierile pentru participare la aceste concursuri se făceau la Liceul de Băieți nr. 1 „B.P. Hasdeu”. Candidații erau atrași prin publicitate la evenimentul sportiv: „Învingătorul sau mai bine spus luptătorul cel mai forte, pe lângă satisfacția afecțiunii spectatorilor și mulțumirea sufletească, va mai primi și un premiu în numerar” [9, p. 8].

La 27–29 mai 1934, Serviciul de Învățători Locali aproba ca elevii să asiste la demonstrații sportive oferite de Clubul Sportiv Athletic „Mihai Viteazu” din Chișinău [10, f. 10].

CÂMPUL SPORTIV „REGELE FERDINAND I”

Epicentrul spațiului sportiv din Chișinău era „terenul nemțesc” din proximitatea Parcului „Principele Carol” (azi scuarul Consiliului Europei), un spațiu simbolic, „al trofeelor” pentru tânăra generație. La 15 martie 1925, în cadrul vizitei principelui moștenitor Carol la Chișinău, pe Câmpul Sportiv „Regele Ferdinand I” a fost organizată o masă pentru 2 500 de persoane, cheltuielile în acest scop ajungând la suma de 350 000 de lei [11, f. 20]. Principele rebel, care a renunțat în acel an a doua oară la tron, a luat masa alături de participanți [12].

Pentru întreținerea câmpului sportiv erau prevăzute resurse financiare din bugetul comunal. În anul 1926 pentru retribuția personalului au fost alocați 23 580 de lei [13, f. 26]. Primăria municipiului Chișinău a aprobat ca în ziua de 11 iunie 1927, ora 17:00, în câmpul sportiv din localitate să se distribuie premii pentru elevi [14, f. 59].

În 1937, stadionul a fost dotat cu două tribune noi: una destinată publicului și alta – oficialităților. Campusul sportiv a fost împrejmuit cu un gard nou. La fel, a fost reconstruit și portalul intrării principale (figura 1). Pe teren au fost plantate peluze cu straturi de flori. Primăria Chișinău a furnizat în mod gratuit lumină și apă [15, p. 164].

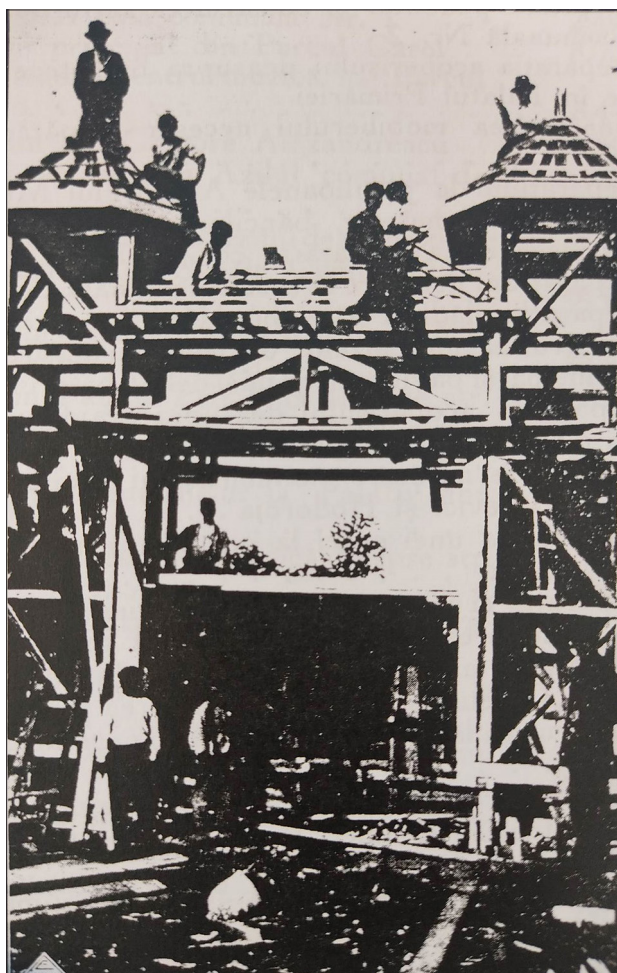

Figura 1. Construirea portalului la Stadionul Sportiv „Regele Ferdinand I” din Chișinău, 1937 [15, p. 115].

CICLODROMUL

Daria Harjevschi (1862–1934), întemeietoarea unei biblioteci municipale, a organizat pe Câmpul Sportiv – ciclodromul – carnavalul și serbările cu bătaie de flori la care participau cercurile nobile [16, pp. 37-38].

În a doua jumătate a anilor 1930, ciclodromul a fost pus la dispoziția cohorții cercetașilor. Era considerat „unul din cele mai desăvârșite terenuri sportive, înzestrat cu teren de tenis, volei, patinaj etc. Și pentru acest stadion s-a acordat lumină și apă gratuit” [15, p. 164].

PRIMUL ȘTRAND

Construit în anii 1933–1934, din bani proprii, primul ștrand în Basarabia s-a datorat „energicului primar al Chișinăului” [17, p. 45], Nicolae Bivol, edilul Chișinăului în anii 1923–1924 și 1925–1926. Ștrandul se afla în proximitatea gării¹. Piscinei, cu un program deschis

¹ În perioada sovietică s-a numit „Locomotiva”, în prezent „Feroviarul”.

Figurile 2-3. Echipa de fotbal „Viteazul”. Chișinău, 1923 [35, ff. 2-3].

în permanență, i se făcea publicitate în felul următor: „La etaj sau la parter / o căldură ca'n crater / Tot așa și la subsol / Bine-i numai „la Bivol”. Municipality a contribuit la dezvoltarea infrastructurii ștrandului. Astfel, șoseaua care asigura conexiunea orașului cu ștrandul a fost reparată. S-a acordat în mod gratuit curent electric consumat pentru iluminare. Restul materialelor erau achitate la prețul de producție [15, p. 164].

FOTBALUL

Primul campionat oficial din Basarabia, numit Liga Basarabeană, a fost cel de fotbal și a avut loc la 5 octombrie 1924, la Chișinău. Liga era constituită

din cinci echipe chișinăuene: „Mihai Viteazul” (figurile 2-3), „Unitas”, „Sporting” (figura 4), „Regiment CFR” (din 1925, denumită „Fulger” (figura 5), „Macaby” (alcătuită de comunitatea evreiască încă din anul 1917) (figura 6). Drept campioană a fost desemnată echipa „Fulger”, o reprezentativă a armatei (aflată sub comanda căpitanului Sever Slătinescu), acceptată și în cadrul campionatului României. Se consideră că promovarea acestei echipe ar fi fost, de fapt, o decizie de esență politică, având menirea de a face propagandă sportivă în Basarabia [1, p. 212]. Meciurile „Fulgerului” în capitala Basarabiei erau organizate sub impactul unui „public zgomotos, care nu cunoș-

Figura 4. Echipa de fotbal „Sporting”. Chișinău, 1925 [35, f. 6].

Figura 5. Echipa de fotbal „Fulger”. Chișinău, 1927 [35, f. 7].

Figura 6. Măra Grinberg, cel mai bun atacant al echipei de fotbal „Macaby” (1934–1935) [20, p. 16].

tea regulamentele și uzanțele sportive”, atmosferă specifică întregii perioade dintre cele două conflagrații mondiale [1, p. 212].

Cel de-al doilea campionat al Basarabiei a fost organizat în sezonul 1925–1926, învingătoare fiind echipa „Fulger”. În pofida evoluțiilor spectaculoase, „Fulgerul” a fost descalificat deoarece a apelat la doi fotbaliști nelegitimați.

La 18 septembrie 1926, în capitala Basarabiei au jucat echipele „Mihai Viteazul” din Chișinău și „Colțea” din Brașov. Scorul a fost 1:0 și 3:4. În prima repriză, „Mihai Viteazul” avea vântul în față și a atacat adversarul timp de 35 de minute. Apoi jocul a fost întrerupt. Mingea a fost scoasă din uz cu rezultatul de 1:0 în favoarea gazdelor, golul fiind marcat de Murea dintr-un „penalti” acordat pentru un *hands* de Kolumban. Cea de-a doua repriză a durat 55 de minute. A debutat cu atacuri violente pe ambele părți. În minutul 40, Vâlcov a ridicat scorul printr-un *shoot*. În contraofensivă, peste jumătate de minut, brașovenii au marcat primul punct prin I. Sabo, iar în minutul 48 meciul s-a egalat. Apoi, echipele au schimbat terenul. În minutul 3, I. Sabo a dat al treilea gol pentru „Colțea”. Brașovenii au obținut victorie în minutul 9, atunci când Toroc a înscris al patrulea punct. Această repriză „s-a jucat într-un tempo iute, ambele echipe arătând o tehnică superioară și combinațiuni ingenioase. Brașovenii au avut un joc admirabil de cap și multă omogenitate, lăsând cea mai bună impresie” [18, p. 2].

În următoarele sezoane ale campionatelor au ieșit învingătoare echipa „Mihai Viteazul” (1926–1927; 1929–1930, ajungând în topul primelor patru echipe ale României) și „Sporting” (1928–1929). Clubul sportiv „Mihai Viteazul” era prezentat ca exemplu de puritate etnică, românească [1, p. 212]. Numele de referință ale fotbalului basarabean interbelic erau frații Vâlcov (Nicolae, 1909–1970; Vladimir, 1916–1952; Petru, 1910–1942), Hoksary, Strock, Killianovitz, Rech. Tripleta Vâlcov a fost transferată la „Venus București”, campioana României în anii 1930. În 1934, „Sporting Chișinău” a fost acceptată în Divizia B, menținându-se în eșalonul secund al fotbalului românesc până în 1940, iar echipa „Mihai Viteazul” s-a menținut în Divizia C [19, pp. 43–47].

Grinberg era una dintre cele mai cunoscute familii sportive din Chișinău. Astfel, Morthé (numit și Mára Grinberg), doi ani la rând (1934–1935) a fost cel mai bun atacant al echipei de fotbal „Macaby”, iar din 1936 a jucat în cluburi de fotbal din Brazilia [20, p. 16]; Monya (din anul 1936 stabilit în Palestina) a fost campion la șah.

CONCURSUL HIPIC NAȚIONAL

Societatea Jokey-Club Chișinău, parte componentă a Federației Equestre Române, în anul 1932 a construit la Râșcanovca un hipodrom [21, f. 19]. Societatea a început să organizeze anual concursuri menite să încurajeze crescătorii de cabaline din Basarabia. În iunie 1935, la Chișinău s-a desfășurat Campionatul calului de arme sub înalta Președinție a Regelui Carol al II-lea și cu participarea acestuia. Competiția hipică s-a desfășurat atât pe câmpul sportiv „Regele Ferdinand I”, cât și pe hipodromul Societății Jokey-Club [22, f. 27].

În 1937, din fondurile municipale a fost construită la hipodrom o tribună [15, p. 164]. Primăria Chișinău a contribuit financiar la organizarea concursurilor hipice. Într-o scrisoare din 26 august 1938, Aurel Marinescu, președintele Comitetului Alergărilor al Societății Jokey-Club, îi solicita primarului Chișinăului un suport financiar pentru premiul celui de-al VIII-lea concurs hipic național ce urma să aibă loc între 14 și 25 septembrie același an. În referat, șeful Biroului angajări al Primăriei Chișinău nota că pentru anul 1937 a fost deschis un credit extraordinar în sumă de 12 000 de lei. Pentru anul 1938, Primăria Chișinău a alocat 8 000 de lei [23, ff. 83–84v].

Concursul din anul 1938 a fost organizat sub patronajul generalului de divizie Nicolae Ciuperca, comandantul Corpului III Armată. Din Comitetul de organizare făceau parte personalități din mediul civil și militar: Georgescu C. Vrancea, prim-președinte al Curții de Apel Chișinău; generalul de brigadă C. Zissu comandantul Diviziei II Cavalerie; A. Son, Divizia a XV-a infanterie; A. Marinescu, președintele Societății Jokey-Club Chișinău; locotenent-colonel A. Teodoreanu, prefectul județului Lăpușna; C. Dardan, primarul municipiului Chișinău ș. a.

Președintele juriului era generalul de divizie C. Ilasievici. În calitate de membri erau: generalul C. Zissu, comandantul Diviziei II Cavalerie; Comănescu, secretarul Federației Equestre Române; A. Marinescu, președintele Societății Jokey-Club Chișinău; colonelul Tr. Cocorăscu, comandantul Brigăzii IX Cavalerie; maior D. Tăutu. Membri supleanți erau: colonelul C. Gorgos, comandantul Regimentului XXX Artilerie; locotenent-colonelul A. Dobjanschi, comandantul Regimentului III Roșior; locotenent-colonelul Gh. Brătianu; comandantul Regimentului III Roșior. În calitate de cronometrori erau maiorul Ștefan Stamatiu, Nicolae Comăniță, Ion Nădejde, Alex. Toescu. Secretar general era căpitanul Vintilă Moiescu.

Au fost instituite mai multe categorii de premii. Pentru Dresaj, categoria A, se acordau premii în valoare de 8 000 de lei. Taxa de înscriere era de 40 de

lei de cal. Premiul „Brigăzii IX Cavalerie” prevedea o cupă oferită de generalul A. Marinescu și includea un parcurs de vânătoare ușoară. Erau oferite premii în valoare de 10 000 de lei. Taxa de înscriere era de 50 de lei de cabalină. Premiul „Prunaru” includea un parcurs de vânătoare ușoară (handicap). S-au anunțat premii în valoare de 10 000 de lei, iar taxa de înscriere era de 50 de lei de cal. Premiul „Regimentul III Roșior” viza un parcurs de vânătoare mijlocie (handicap). Se acordau premii în valoare de 15 000 de lei, iar taxa de înscriere era de 75 de lei de cal. Premiul „Corpul III Armată” prevedea parcurs de precizie mijlocie. Era deschis cailor care au câștigat maximum 40 000 de lei, 12-15 obstacole, înălțimea maximă 1,3 m, lungime – 3,5 m. Se acorda un premiu în sumă de 15 000 de lei. Taxa de înscriere era de 75 de lei. Premiul „Diviziei II Cavalerie” includea un parcurs de precizie american. Era deschis pentru cei care au câștigat maximum 100 000 de lei. Înălțimea era de 1,3 m, lățimea maximă – 3,5 m. Se ofereau premii în valoare de 15 000 de lei, iar taxa de înscriere era de 75 de lei de cal. Premiul „Școala de Călărie Chișinău” prevedea parcurs de vânătoare ușoară. Era deschis străjerilor care au absolvit una dintre școlile de călărie din țară. Se acordau premii de onoare în obiecte de artă și suveniruri, în valoare de 3 000 de lei. Taxa de înscriere era de 30 de lei de cal. În palmares era inclus și Premiul Municipiului Chișinău la cursa de condiție (trap). Distanța preconizată era de 1 700 m. Pentru cai de 3 ani – 1 700 m; de 4 ani – 1 720 m; de 5 ani și mai mult – 1 730 m. Premiul I valora 2 500 de lei, II – 1 000 de lei, III – 500 de lei.

Au fost prevăzute curse de trap, galop, plate și cu garduri [24, ff. 85-88v].

ALTE PROBE SPORTIVE

Pe lângă fotbal și hipism, chișinăuienii au practicat și alte discipline sportive: atletism (preferat, în mod special de germani), tenis, automobilism. Tenisul de masă era preferat, în mod special, de comunitatea evreiască, din considerentul că nu solicita costuri mari și nu era periculoasă expunerea publică. La Chișinău existau filiale ale Automobil „Club Regal Român” și „Jockey Club”. În grădina publică, în direcția Teatrului Național, a fost amenajat un teren pentru tenis, iar pe timpul iernii acesta era transformat în patinoar, loc de practicare a sporturilor pentru perioada rece a anului [15, p. 164].

În 1932, la Chișinău s-a organizat o „Macabiadă”, care a reunit, alături de gazde, sportivi evrei din Focșani, Cernăuți, Iași, Bălți, Călărași, Tighina și București în competiții de volei, ping-pong, gimnastică, tenis, atletism și fotbal [1, p. 213].

ASOCIAȚII SPORTIVE

La 27 februarie 1919, foști membri ai cercurilor desființate „Tinerimea” și „Romano-Basarabean” din Chișinău, dorind să contribuie la dezvoltarea Basarabiei din toate punctele de vedere au întemeiat în capitala Basarabiei Cercul sportiv „Înfrățirea”. Scopul enunțat îl constituia formarea unei generații sănătoase trupești prin dezvoltarea educației fizice și a sporturilor de tot felul în aer liber. Societatea proiecta înființarea unui hipodrom cu grajduri permanente pentru expoziții după modelul celor din țară [25, f. 212]. Consiliul de administrație era compus din proprietari și reprezentanți ai intelectualității, asupra cărora nu planau bănuiele referitoare la bunele lor sentimente și nici asupra seriozității și onorabilității lor. La 27 februarie 1919, prefectura Poliției Chișinău anunța delegatul Guvernului că „li s-ar putea da autorizația, cu restricția respectării tuturor ordonanțelor și dispozițiilor relative, iar în caz că s-ar constata că aceste statute servesc numai de paravan al vițiului, cum s-a constatat în trecut la alte cercuri din oraș, să se ia măsuri de ridicare a autorizației de funcționare” [26, f. 211]. Pe parcursul celor trei luni ale anului 1919 Cercul sportiv „Înfrățirea” a acordat ajutor săracilor în sumă de 6 311 lei, Comitetului pentru monumentul Unirii – 2 000 de lei. La fondul pentru cei doi polițiști uciși de bandiți care operau în Chișinău – 1 000 de lei, pentru bolnavi – 700 de lei. La 28 iunie 1919, Comitetul a decis suspendarea Cercului sportiv (președinte: Segurschi; membri: Dgionati, S. Fuxman, B. Omanschi) [27, f. 72v, 91].

Activitatea sportivă era catalizată și de o serie de asociații de profil. Astfel, Districtul Chișinău al Federației Române de Fotbal era condus de P.N. Crihan, membri: Gh. Păun, președintele Curții de Apel; Th. Gobjilă, secretar, Facultatea de Teologie; M. Poplișgher și P. Ciobotaru, funcționar. Comisia de Arbitri a Districtului Chișinău îl avea drept președinte pe Al. Vladovici Maior, membri: P.N. Crihan, D. Răileanu și M. Cervinschi. Liga de Atletism îl avea în calitate de președinte delegat pe P.N. Crihan.

Cele două organizații sportive afiliate la „Straja Țării” erau „Hacoah” (str. Regina Maria, colț Șmidt), condusă de Iurie Calughin, vicepreședinte era A. Rozențvaig, iar secretar general – Lia Averbuh și „Macabi” (str. Ștefan cel Mare, colț Regina Maria), prezidată de avocatul C. Șteinberg, vicepreședinte: M. Vexler [3, pp. 27-28]. Pentru invitațiile la bal al acestei societăți în ziua de 25 mai 1935 Primăria Chișinău a achitat suma de 500 de lei [28, f. 35].

Generalii Popovici, Dimitrie Semigradov, L. Russo, Haralambie Marchetti, M. Colibaba, E. Castano, dr. Stelian ș. a. au fondat Societatea Hipică din

Chișinău. În spirit sportiv, au fost realizate mai multe sesiuni, dinamizând activitatea crescătorilor de cai existente în Basarabia. Societatea era grupată în jurul Clubului Nobilimii, denumită din 23 august 1926 „Jockey-Club” [29, p. 122].

Spre 1940, în Basarabia funcționau 31 de cluburi sportive, dintre care nouă activau la Chișinău [1, p. 214]. Cu alte cuvinte, capitala Basarabiei putea fi definită pe bună dreptate centrul sportiv al provinciei românești.

IVAN ZAIKIN, „CEL MAI PUTERNIC OM DIN LUME”

În 1927, la Chișinău s-a stabilit cu traiul campionul mondial la lupte greco-romane (Paris, 1913) și artistul Ivan Zaikin (1880–1948) [30] (figura 7), care a creat aici o trupă ambulantă de circ. Artiștii „erau niște haidamaci voinici, destul de primitivi, dar care ascultau orbește de Ivan Zaikin, care era un om bun, un fel de plăvan cum se cade care dacă ți-ar fi scăpat un dos de labă te pupă mă-ta rece” [31, p. 84]. „Prezenta scene spectaculoase de îndoire a barei de metal, rupea lanțuri, lega noduri de sârmă de oțel, bătea cu un singur deget cuie în scânduri. Atletul era în stare să țină pe piept punți de lemn peste care treceau camioane pline cu oameni; să rotească pe umeri șine de cale ferată, pe ale căror capete erau zeci de oameni. „Lumea se aduna și privea acest om, Zaikin, care poseda o putere fizică colosală [...]. La trântă, el întotdeauna ieșea biruitor” [32, p. 5]. „Gheaghea” Zaikin, după cum i se mai spunea, era considerat „Cel mai puternic om din Lume” [31, p. 84]. Despre reprezentările lui Ivan Zaikin circulau diferite legende urbane: „În timpul unui număr foarte complicat și periculos – el era culcat la podea, iar pe scândura suprapusă trecea un automobil, cu pasageri în el, – mașina (întâmplător sau din cauza intrigilor) a trecut nu pe scândură, da peste capul lui, de i-a trosnit craniul. Dar în pofida tuturor traumelor, el continua să evolueze și să cucerească inimile spectatorilor” [33]. Ivan Zaikin a contribuit la formarea de luptători mondiali și artiști de circ. O stradă din Chișinău îi poartă numele [34, p. 356].

PRESA SPORTIVĂ

Viața sportivă din Chișinău a fost animată de revistă sportivă și literară „Sport” (director: Gh.I. Dimitriu), editată la Tipografia „Basarabia” la 23 septembrie 1923; săptămânalul „Avântul Sportiv”, apărut la Chișinău în intervalul 5 aprilie – iulie 1924 (director: N. Albescu). În paginația acestei publicații a apărut și săptămânalul de limbă rusă „Sportivnyy poriv” (director: N. Albescu).

Figura 7. Ivan Zaikin, „Cel mai puternic om din Lume” [35, f. 8].

CONSIDERAȚII FINALE

Activitatea sportivă în Chișinău a fost centrată pe formarea unei infrastructuri adecvate, a practicării probelor sportive de masă. A ieșit în evidență fotbalul, în jurul căruia s-au format și nume de referință. Unele probe sportive au fost preferate de anumite comunități naționale. Lumea sportivă a fost asociată și cu nume „grele” devenite simboluri ale epocii. Existența efemeră a presei sportive demonstrează că aceasta nu dispunea de un public constant de consumare a informației specializate.

BIBLIOGRAFIE

1. Popa B. Considerații asupra locului Basarabiei în peisajul sportiv al României interbelice, în: *La frontierele civilizațiilor. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural și religios*. Galați: University Press, 2011, pp. 207-215.
2. Direcția Generală Arhiva Națională a Agenției Naționale a Arhivelor (infra: DGAN a ANA), F. 1404, inv. 1, d. 844, ff. 104-105.
3. Anuarul Chișinăului pe anul 1940 /Alcăt.: Al. Terziman și I. Kalughin. Chișinău: Arpid, 1940, pp. 27-28, 93.
4. Cornea I. Aspecte actuale ale tuberculozei în Chișinău și Ținutul Nistru, în: *Viața Basarabiei. Revista lunară: duplex Chișinău-București*. Chișinău: Tipografia „Tiparul Moldovenesc”, an. 3, nr. 3, martie, 1934, p. 41.
5. Arhivele Naționale ale României (infra: ANR), Fond Ministerul Educației Naționale, D. 192/1940, f. 340.
6. Toni D.V. Ziua de 31 mai, la Chișinău, în: *Dimineața*, vineri, 8 iunie 1936, p. 6.
7. Argint Lucia. Paralelă în timp: ritualul vizitei Casei Regale în orașul Chișinău în anul 1920, în presa timpului și

în memoriile contemporanilor, în: *Identitățile Chișinăului*, ed. a 3-a, 2015, pp. 138-158.

8. Grati Aliona. „Fiți bineveniți la noi în Chișinăul Românesc!”. Regele Ferdinand și Regina Maria în capitala Basarabiei, în: *Dialogica. Supliment. Revistă de studii culturale și literare*, nr. 1, 2022, p. 148.

9. Sportive, în: *Gândul Neamului. Rev. lit.-șt., socială-bilunară, de propagandă culturală, națională a Cercului studențimii Române-creștine din Chișinău, Arta Națională: Organ oficial al Centrului Studențesc Creștin Chișinău*, an. 4, nr. 1, 17 mai, 1923, p. 8.

10. DGAN a ANA, F. 1772, inv. 29, d. 122, f. 10.

11. Ibidem, F. 339, inv. 1, d. 340, f. 20.

12. 1925, Prințul Carol pe câmpul sportiv. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=NFl2TUPqjk&t=> (consultat: 23.08.2022).

13. ANR, Fond Înalta Curte de Conturi, D. 220/1926, f. 26.

14. DGAN a ANA, F. 1862, i. 23, d. 98, f. 59.

15. Activitatea edilitară a Consiliului municipal din Chișinău. Campaniile 1934–1935–1936 sub primăria d-lui I.T. Costin. Chișinău, 1937, p. 164.

16. Bezviconi Gh. Femeia basarabeană, în: *Din trecutul nostru*, nr. 11-12, 1934, pp. 37-38.

17. Susținătorii revistei [foto], în: *Moldova de la Nistru. Rev. ilustrată scrisă pe înțelesul poporului*, Chișinău, an. 6, nr. 6-10, 1926, p. 45.

18. Onciul D. Rezultatele matchurilor disputate în localitate de echipa „Colțea” din Brașov, în: *România Nouă*, an. III, nr. 97 (320), 1926, 26 septembrie, p. 2.

19. Țicu O., Boguș B. Nicolae Simatoc (1920–1979). Legenda unui fotbalist basarabean de la Rapensia la FC Barce-

lon. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Chișinău: Cartdidact, 2014, pp. 43-47.

20. José da Silva Lima, Notas de sergipe Mára Grinberg, o ”forasteiro errante” nu fotbal nortista, în: *Esporte ilustrado*, nr. 259, 25 de Março 1943, p. 16.

21. DGAN a ANA, F. 1404, inv. 1, d. 6 (I), f. 19.

22. Ibidem, f. 27.

23. DGAN a ANA, F. 1404, inv. 1, d. 951, ff. 83-84v.

24. Ibidem, ff. 85-88v.

25. DGAN a ANA, F. 723, inv. 1, d. 10 (I), f. 212.

26. Ibidem, f. 211.

27. Ibidem, d. 29, ff. 72v, 91.

28. DGAN a ANA, F. 1404, inv. 1, d. 949, f. 35.

29. Bezviconi Gh. *Profiluri basarabene*, vol. 2. Chișinău: Editura Știința, 2017, p. 122.

30. Gordin R.R. *Rasskazy o Zaikine*. Kishinev: Kartya Moldovenyaske, 1964.

31. Popa Iu. *Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 84.

32. Burlac S. *Teatrul de altă dată*, în: *Făclia*, 28 octombrie 2022, p. 5.

33. Derevscicova S. Omul-legendă sau cum voinicul de pe Volga a devenit „unchiul Vanea” de la Chișinău, [online] <https://noi.md/md/analitica/omul-legend-a-sau-cum-voinicul-de-pe-volga-a-devenit-unchiul-vanea-de-la-chisinau> (consultat: 15.12.2022).

34. Ambrosi N., Brădescu P. *Sport: mică enciclopedie*. Ediția a doua, revăzută și adăugită / Red. coord.: Ion Xenofontov. Chișinău: Institutul de Studii Enciclopedice, 2015, p. 356.

35. DGAN a ANA, F. 2983, inv. 1, d. 76, ff. 2-3, 6, 7.

Malanca, parte din tripticul Oglindiri folclorice, 2000, u., p., 61,2 × 55 cm.